

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lag om ändring av 10 § och temporär ändring av 11 § i lagen om utkomststöd

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I propositionen föreslås att lagen om utkomststöd ändras så att grunddelen av det utkomststöd som beviljas en myndig under 25 år kan sänkas också när han eller hon har avbrutit en utbildning eller vägrat delta i utbildning så att han eller hon på de grunderna inte är berättigad till arbetslöshetsförmån.

Det föreslås också att giltighetstiden för den bestämmelse som tillämpas på utkomststödet och enligt vilken en del av utkomststödtagarnas inkomster lämnas obeaktade vid

beviljande av stödet förlängs till utgången av 2014 genom en temporär lagändring.

De föreslagna ändringarna baserar sig på förslag från kommittén för reformen av den sociala tryggheten (STM 2009:62).

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2011 och avses bli behandlad i samband med den.

Lagen avses träda i kraft den 1 januari 2011.

MOTIVERING

1 Nuläge och bedömning av nuläget

Prioriterad förvärvsinkomst

I 11 § i lagen om utkomststöd (1412/1997) finns bestämmelser om de inkomster som ska beaktas när utkomststöd beviljas. Enligt paragrafens 1 mom. beaktas som inkomster ifrågavarande persons och familjemedlemmars disponibla inkomster. I paragrafens 2 mom. finns bestämmelser om s.k. prioriterade inkomster, dvs. inkomster som inte ska beaktas när stödet beviljas. Den prioriterade inkomsten omfattar förvärvsinkomster och understöd som ska anses ringa, regelbundna inkomster för ett barn under 18 år, till den del dessa inkomster är större än de utgifter som berättigar till utkomststöd för barnets del, samt sökandens och familjemedlemmarnas inkomster till den del dessa motsvarar utgifter för arbetsresor och övriga utgifter som förorsakas av arbetet. Prioriterade inkomster är dessutom vissa socialskyddsförmåner, exempelvis moderskapsunderstöd och förmåner enligt lagen om handikappförmåner samt den

ersättning för uppehälle som avses i lagen om utkomstskydd för arbetslösa eller lagen om offentlig arbetskraftsservice.

Som inkomster beaktas inte heller enligt paragrafens 3 mom. minst 20 procent av förvärvsinkomsterna, dock högst 150 euro per månad.

I praktiken beaktas sökandens förvärvsinkomster i övrigt till deras fulla belopp när utkomststöd beviljas. Således, om en understödstagare under en stödmånad får t.ex. 200 euro i förvärvsinkomst, får han eller hon i stället 200 euro mindre i utkomststöd.

Bestämmelsen (1410/2001) om den prioriterade förvärvsinkomsten, som från början uppgick till högst 100 euro, trädde temporärt i kraft i lagen om utkomststöd vid ingången av april 2002 och den var i kraft till utgången av mars 2005. Syftet med bestämmelsen var att genomföra ett treårigt försök för att utreda den prioriterade inkomstens effekter på stödtagarnas sysselsättning, förvärvandet av förvärvsinkomster och beloppet av övriga inkomstrelaterade förmåner. Bestämmelsens giltighetstid förlängdes senare till utgången av 2006 (49/2005). Samtidigt höjdes den pri-

oriterade inkomstens månatliga maximibelopp från 100 till 150 euro. Bestämmelsens giltighetstid förlängdes ytterligare till utgången av år 2010 genom ändringarna (951/2006), (710/2008) och (855/2009) av ikraftträdandebestämmelsen för 11 § 3 mom. Denna proposition syftar till att förlänga bestämmelsens giltighetstid ytterligare till utgången av år 2014 genom att ersätta bestämmelsen som är i kraft till utgången av år 2010 med en ny temporär bestämmelse med samma innehåll.

Med ett hushåll som mottar utkomststöd avses ett enpersonshushåll eller en sådan familj som definieras i 3 § i lagen om utkomststöd. Maximibeloppet för den prioriterade inkomsten gäller för ett hushåll. Exempelvis i ett hushåll med två personer kan t.ex. båda makarna ha inkomster, men deras sammanlagda prioriterade inkomst får uppgå till högst 150 euro per månad. Den prioriterade inkomstens maximibelopp är således desamma oberoende av om det finns en eller flera inkomsttagare i hushållet.

Som sådana förvärvsinkomster som avses i bestämmelsen betraktas bl.a. lön som betalas med stöd av ett anställningsförhållande och därmed jämförbara inkomster. Förvärvsinkomster är dessutom inkomster som en person erhåller i egenskap av yrkesutövare eller företagare. Som förvärvsinkomster betraktas också inkomster av naturprodukter och arvodet för närståendevårdare. Exempelvis barnbidrag, stöd för hemvård av barn, pensioner eller utkomstskydd för arbetslösa betraktas däremot inte som sådana inkomster som avses i denna bestämmelse.

Om förvärvsinkomsterna beaktades till sitt fulla belopp då utkomststöd beviljas kan man anta att de utkomststödstagare som står utanför arbetslivet inte särdeles gärna skulle ta emot tillfälligt arbete med låg lön ens i nuvarande utsträckning, eftersom detta inte alls ökar beloppet av deras disponibla inkomster.

Forsknings- och utvecklingscentralen för social- och hälsovården Stakes utförde på uppdrag av social- och hälsovårdsministeriet en undersökning angående försöket med prioriterad inkomst åren 2002—2004. Efter detta har ingen ny undersökning gjorts, och därför baserar sig denna proposition på resultaten i nämnda undersökning. Inom ramen för

undersökningen granskades förändringarna i utkomststödsklienternas beteende på basis av en registeruppföljning. Forskarna hade tillgång till Stakes utkomststödsregister samt till sex städers register över utkomststödsklienter. På basis av registren utarbetades ett panelmaterial. I materialet granskade man förändringarna i utkomststödsklienternas arbetsinkomster. Undersökningen (Tavoitteena kannustavampi toimeentulotuki. Tutkimus toimeentulotuen lakimuutoksesta. Stakes, Tutkimuksia 139, 2004) visade att resultaten av försöket var rätt blygsamma. Utöver detta har det, med exempel som gjorts med en mikrosimuleringsmodell uppskattats i vilken mån höjningen av maximibeloppet för den prioriterade inkomsten från 100 euro till 150 euro har sporrat utkomststödstagarna att ta emot arbete och hur höjningen har inverkat på inkomstbildningen. (Toimeentulotuen muutokset ja kotitalouksien tulonmuodostus, Yhteiskuntapolitiikka 71 2006:1).

Som positiva verkningar har lagändringen enligt undersökningarna medfört en rättvisare behandling av utkomststödsklienterna, en skäligare nivå för utkomststödet för arbetande klienter samt en ökning av den pådrivande effekten. En annan positiv effekt är det faktum att den prioriterade inkomsten kan användas som ett redskap i socialvårdsarbetet.

Enligt Stakes undersökning ökade utkomststödsklienternas arbetsinkomster under den tid försöket pågick. Det var dock endast fråga om en liten förändring. Förvärvandet av arbetsinkomster blev allmännare bland stödtagarna, men det skedde inte några stora förändringar i det sammanlagda antalet stödtagare. Detta beror på att många även förlorade sin arbetsinkomst under samma tid. Tvärsnittsgranskningarna gav också samma resultat.

Det faktum att försökslagen endast i ringa utsträckning påverkade arbetsinkomsterna kan förklaras med bristen på arbetstillfällen och med den prioriterade inkomstens låga belopp. Resultatet kan också förklaras med att försökslagen inte förändrade situationen för alla arbetande klienter, eftersom små inkomster lämnats obeaktade på det sätt som lagen redan tidigare tillät. Alla utkomststödstagare är inte heller motiverade att skaffa tilläggsinkomster eftersom detta kan medföra tilläggs-

arbete, osäkerhet och oregelbundna inkomster för personer som får överlappande förmåner. Det är också möjligt att utkomststödsklienterna inte alltid har tillräckliga färdigheter för en övergång till arbetsmarknaden. Dessutom är det svårt att utreda på vilket sätt sysselsättningen påverkas t.ex. av olika variabler som hör samman med arbetsmarknaden.

På basis av undersökningen kan man sammanfattningsvis konstatera att försökslagen emellertid har haft fler gynnsamma än ogynnsamma verkningar. Resultaten av försöket uppfyllde inte de högsta förväntningarna, men å andra sidan besannades inte heller de farhågor som riktats mot försöket. Vid beredningen av försöket förväntade man sig t.ex. en betydligt större ökning av antalet utkomststödsklienter och en större utgiftsökning än vad resultaten utvisar.

Kalkylmässigt har försöket med prioriterad inkomst enbart varit en positiv reform för utkomststödsklienterna. Reformen har medfört en ökning av de disponibla inkomsterna för dem som har arbetsinkomster och därigenom har den pådrivande effekten också ökat. Genom försöket har man dessutom eliminerat de situationer där arbetsinkomsterna inte alls förbättrade utkomststödstagarnas nettoinkomster. Genom reformen förenhetligades också förfarandet i kommunerna, vilket främjar en rättvis behandling av klienterna. I enlighet med reformen ska prioriterad inkomst beaktas på samma sätt för alla klienters del, och den grundar sig inte på socialarbetarnas prövning såsom det tidigare förfarandet. Inom socialvårdsarbetet har försöket med prioriterad inkomst kunnat användas som ett arbetsredskap då man velat styra och sporra klienterna att skaffa sig arbetsinkomster.

Försöket har också haft ofördelaktiga verkningar för klienterna i och med att försöket i vissa fall lett till en strängare inkomstprövning än förut. I en del kommuner har bestämmelsen om prioriterad inkomst tillämpats schablonmässigt och man har inte längre utnyttjat den tidigare tillämpade möjligheten att lämna mer än 20 procent av inkomsterna eller ett belopp över 150 euro obeaktade då den prioriterade inkomsten fastställts. Social- och hälsovårdsutskottet fäste uppmärksamhet vid detta redan då lagen stiftades år 2001 (ShUB 41/2001 rd—RP 155/2001 rd) genom

att föreslå att formuleringen minst 20 procent fogas till lagen. Trots att bestämmelsen även möjliggör att en större del lämnas obeaktad ändrar detta enligt utskottets uppfattning inte tidigare tillämpningspraxis eller prövningsrätt.

Försöket har inte uppfyllt de förväntningar som ställts på det, eftersom bestämmelserna om den prioriterade inkomsten endast i begränsad utsträckning har påverkat det inbördes förhållandet mellan primära och sekundära förmåner. Försöket har inte heller haft någon stor pådrivande effekt eller sysselsättningseffekt.

Försöket har inte heller medfört några betydande kostnader för den offentliga sektorn. Kommunernas utkomststödsutgifter har endast ökat i liten utsträckning. Försöket har emellertid inte heller medfört några besparingar för staten eller kommunerna i form av minskade utgifter för bostadsbidrag eller arbetsmarknadsstöd. Skatteinkomsterna har inte heller i nämnvärd utsträckning påverkats av försöket.

Trots försökets obetydliga effekter har man ansett att prioriterad inkomst är nödvändig, och därför förlängdes tillämpningen av bestämmelsen till utgången av 2008 och ytterligare till utgången av 2009 och senast med ytterligare ett år till utgången av 2010. I detta skede kan man, fastän ingen ny uppföljande undersökning har gjorts, uppskatta att en förlängning av giltighetstiden för bestämmelsen om prioriterad förvärvsinkomst fortfarande kan motiveras med beaktande av dess positiva effekter. Så som social- och hälsovårdsutskottet konstaterar i sitt betänkande är det inte enbart fråga om att dela ut förmåner när utkomststödsklienter betjänas, utan det handlar också om socialarbetarnas yrkeskompetens och prövning, som har en central inverkan på i vilken utsträckning klientens grundläggande fri- och rättigheter tillgodoses. Social- och hälsovårdsutskottet har i sina betänkanden med anledning av regeringspropositionerna om försökslagarna betonat att förvärvsinkomster och annan social trygghet prioriteras i förhållande till utkomststödet.

När riksdagens social- och hälsovårdsutskott år 2008 behandlade propositionen om lagen gällande lagändringen om förlängning av giltighetstiden för bestämmelsen om prio-

riterad inkomst konstaterade utskottet i sitt betänkande i oktober 2008 (ShUB 18/2008 rd—RP 132/2008 rd) att det i den pågående reformen av den sociala tryggheten är viktigt att framhålla betydelsen av förebyggande utkomststöd och se till att grunddelen är tillräckligt stor för att hålla jämna steg med utvecklingen i levnadskostnaderna. Bland annat kommer behovet av prioriterade inkomster ännu att tas upp i reformarbetet och därför är det befogat att förlänga försöket med ett år.

SATA-kommittén, som dryftat en reform av den sociala tryggheten, har i sitt förslag ansett att det kan vara motiverat att göra den temporära lag som gäller prioriterade inkomster permanent för att förbättra den sociala trygghetens pådrivande effekt. Kommittén har föreslagit flera åtgärder inriktade på utkomststödstagarnas inkomster. Av denna anledning har kommittén bedömt att det på grund av verkningarna av reformerna och samordningen av olika åtgärder är ändamålsenligt att lagen fortsättningsvis ska vara temporär. Dessutom har kommittén konstaterat att effekterna av den lag som gäller prioriterad inkomst måste utredas.

Den utvärderingsundersökning som gjordes 2004 baserade sig på registermaterial, kalkyler för exempelfamiljer och kvalitativt intervjumaterial. Enligt resultaten förbättrade försöket den ekonomiska situationen för de som levde på utkomststöd och ökade de kalkylmässiga incitamenten för att arbeta. Däremot konstaterades försöket inte ha ökat utkomststödstagarnas arbetande men resultaten blev till den delen osäkra på grund av brister i det registermaterial som användes. Möjligheterna att få använda förvaltningsregister i forskningssyfte har utvecklats betydligt efter utvärderingsundersökningen i fråga. En utvärderingsundersökning om effekterna av prioriterad inkomst borde göras på nytt med hjälp av det registermaterial på befolkningsnivå som nu finns att tillgå för forskningen.

Sänkt grunddel

I 10 § i lagen om utkomststödet finns bestämmelser om grunderna för sänkning av grunddelen. Enligt lagens 10 § 1 mom. I punkten kan grunddelens belopp sänkas

med högst 20 procent i fråga om en person vars behov av utkomststöd föranleds av att personen utan grundad anledning har vägrat att ta emot ett arbete som erbjudits honom eller henne individuellt och bevisligen eller delta i en sådan arbetskraftspolitisk åtgärd som under en skälig tid skulle trygga hans eller hennes försörjning eller om han eller hon genom sin försummelse har föranlett att arbete eller en arbetskraftspolitisk åtgärd inte har kunnat erbjudas.

Grunden för sänkning av grunddelen av utkomststödet har inte gällt vägran att delta i eller avbrytande av utbildning som avses i 8 kap. 2 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa (1290/2002). På grund av detta har det uppstått situationer där utkomstskyddet för arbetslösa har förvägrats på nämnda grunder, men personen ändå kunnat beviljas utkomststöd av nästan samma storlek. Det här har på ett oändamålsenligt sätt kunnat hindra den sporrande effekt för att söka till utbildning som varit syftet med att förvägra utkomstskyddet för arbetslösa.

SATA-kommittén har i sitt förslag krävt rättande av ovannämnda missförhållande. Kommittén har samtidigt förutsatt att effekterna av karenserna för utkomstskyddet för arbetslösa ska utredas.

Antal av utkomststödstagare, varaktighet av utkomststöd och inkomstkällor av hushåll som erhållit utkomststöd

Enligt statistik från Institutet för hälsa och välfärd erhöles utkomststöd av ca 215 600 hushåll år 2008, vilket var ca 2 300 (10,2 %) mindre än år 2007. Enligt preliminär statistik från Institutet för hälsa och välfärd har antalet utkomststödstagarehushåll senare ökat kraftigt våren 2009 på grund av det försvagade sysselsättningsläget. Antalet stödtagare var enligt detta 236 600 vid slutet av 2009, vilket är ca 21 000 (9,8 %) mera än vid slutet av 2008.

Den senaste landsomfattande noggrannare specificeringen av hur länge utkomststöd betalas är från 2008. Då fick 57 900 (27,4 %) stödtagare utkomststöd under en längre tid, 10—12 månader. Antalet stödtagare som fick stöd under en längre tid ökade jämfört med föregående år (2,3 %).

Tvårsnittsdata om utkomststödet från november 2008 ger information om inkomst-källorna för de hushåll som får stöd. Av de 104 500 hushåll som fick stöd i november hade 9 900 (10 %) förvärvsinkomster. Arbetsmarknadsstöd betalades till 37 200 hushåll (39 %) och bostadsbidrag till 65 100 hushåll (68 %). Övriga inkomst-källor utgjordes av barnbidrag 17 400 (18 %), pensioner 14 800 (15 %), underhållsbidrag (10 %) och studiestöd (7 %) samt av bl.a. företagarkin- komster, inkomstrelaterad dagpenning och utbildningsstöd (sammanlagt 4,2 %). Sam- manlagt 6 600 (7 %) saknade inkomster helt och hållet. Av de som fick utkomststöd 2008 var sammanlagt 54 300 (16,0 %) 18—24-åringar. Det egentliga utkomststödet varak- tighet var i genomsnitt 5,8 månader.

2 Målsättning och de viktigaste förslagen

Med stöd av vad som anförts ovan föreslås det att giltighetstiden för bestämmelsen om prioriterad inkomst i lagen om utkomststöd förlängs ytterligare till utgången av 2014. Under denna tid ska man utreda den priorite- rade inkomstens effekter på stötagarnas ställning, dess effekt att sporra till arbete och förutsättningarna för att göra lagen perman- ent. Förlängningen av bestämmelsens gilt- ighetstid genomförs med en ny temporär ändring av 11 § 3 mom. i lagen om utkomst- stöd som motsvarar den bestämmelse som gäller till utgången av 2010.

Även om de positiva verkningarna av för- söket med s.k. prioriterad inkomst har varit blygsamma och man inte i undersökningen otvetydigt har kunnat påvisa att försöket t.ex. skulle ha påverkat sysselsättningen bland kli- enterna, har försöket ändå gynnat vissa klien- ter. De kostnader kommunerna orsakats av lagändringen har också varit ringa.

Tillämpningen av prioriterad inkomst för- bättrar ställningen för arbetande utkomst- stöds-klienter. Ett annat mål är fortfarande att det ska bli mer meningsfullt för utkomst- stöds-klienterna att skaffa sig små förvärvsin- komster. Därigenom kan en del av klienterna även få möjlighet till regelbundet heltidsar-

bete, vilket innebär att de eventuellt klarar sig utan utkomststöd.

Under lagens giltighetstid är det meningen att det ska göras en utredning om den priori- terade inkomstens effekter på utkomst- stöds-tagarnas ekonomiska ställning och om hur den sporrar till att skaffa förvärvsinkoms- ter.

Det föreslås också att lagen om utkomst- stöd ändras så att förvägran av utkomtskydd för arbetslösa på grund av den vägran att dela i utbildning eller avbrytande av utbildning som avses i 8 kap. 2 § i lagen om utkomst- skydd för arbetslösa ska utgöra en grund också för att sänka grunddelen av utkomst- stödet för en person under 25 år som har uppnått myndighetsåldern och som saknar yrkesutbildning. Det här förverkligas genom att tillfoga i 10 paragraf 1 mom i utkomst- stöds-lagen avbrytande av skolning eller väg- ran av utbildning som grund för sänkning av utkomststödet. Utkomststödet skulle på den- na grund sänkas med högst 20 procent och förutsättningen för en sänkning av stödet skulle utgöras av förvägran av utkomtskydd för arbetslösa på nämnda grund.

De unga personer som avses här befinner sig i en svår situation och är i farozonen för utslagning. Därför måste situationen av den unga person alltid bedömas som helhet och det är skäl att separat betona behovet av att i samarbete mellan olika myndigheter upprätta en sådan handlingsplan för att hjälpa ut- komststöds-klienten att klara sig på egen hand som avses i 10 § 2 mom. i lagen om utkomst- stöd.

Handlingsplanen ska alltid upprättas i samband med sänkningen av grunddelen, om möjligt tillsammans med den som söker ut- komststödet och vid behov i samarbete med arbetskraftsmyndigheter och andra myndig- heter. Handlingsplanen ska granskas på utsat- ta tider och den ska smidigt kunna ändras om klientens behov och förhållanden ändras.

Det är skäl att understryka att när det gäller de unga som är föremål för den föreslagna lagen är det viktigt att i första hand med alla andra medel som står till socialarbetets för- fogande stödja den unga i att klara av vardagen och ha en planmässig kontroll över livet. Detta innefattar både att skaffa sig yrkesmäs-

sigt kunnande och utbildning samt att delta i arbetslivet.

Det är också skäl att betona upprättandet av en sådan handlingsplan som avses i 10 § 2 mom. i lagen om utkomststöd för att hjälpa klienten att klara sig på egen hand. Enligt 10 § 3 mom. i lagen om utkomststöd kan grunddelens belopp sänkas med ett större belopp än vad som nämns i 1 mom., dock sammanlagt med högst 40 procent, om en person, efter att utkomststödet grunddel sänkts, utan grundad anledning vägrar delta i en arbetskraftspolitisk åtgärd eller genom sin verksamhet föranleder att ingen arbetskraftspolitisk åtgärd kan erbjudas honom eller henne och om han eller hon dessutom utan grundad anledning vägrar delta i handlingsfrämjande verksamhet enligt planen i 2 mom. Denna sänkning med 40 procent på grund av det skäl som nu föreslås vägran att delta i utbildning ska användas med betänksamhet och endast om den på goda grunder kan bedömas främja syftet med sänkningen.

En sänkning av utkomststödet kan enligt 10 § 4 mom. i lagen om utkomststöd göras endast under förutsättning att den inte äventyrar den utkomst som oundgängligen behövs för att trygga ett människovärdigt liv och att sänkningen inte heller i övrigt kan anses oskälig.

3 Propositionens konsekvenser

3.1 Ekonomiska konsekvenser

Förlängningen av bestämmelsen om prioriterad inkomst handlar om att förlänga en praxis som tillämpats redan tidigare.

Det föreslås att beloppet av den prioriterade inkomst som ska lämnas obeaktad behålls oförändrat. Eftersom den ökning av utkomststödsutgifterna som föranleds av beaktandet av prioriterad inkomst redan nu ingår i anslaget under moment 33.60.35 orsakar en förlängning av tillämpningen av bestämmelsen med samma innehåll och i samma omfattning inte några merkostnader.

En sänkning av utkomststödet med 20 procent för personer under 25 år som uppnått myndighetsåldern och som har förvägrats arbetslöshetsförmån på grund av vägran att delta i eller avbrytande av utbildning uppskattas

minska utgifterna för utkomststöd med högst 4 miljoner euro i året av vilket 2 miljoner är statsandel.

Hur många nya fall som får sänkt utkomststöd på grund av lagändringen är svårt att uppskatta. De senaste gemensamma registeruppgifter över utkomststöd och utkomstskydd för arbetslösa som finns tillgängliga är från 2006. På basis av dessa uppgifter kan man uppskatta att av de unga personer som får utkomststöd är 7 500 utan inkomst eller sådana som endast får bostadsbidrag. Om man uppskattar att ca hälften är sådana som skulle omfattas av en sänkning av utkomststödet grunddel och att utkomststödet skulle sänkas för ca hälften av dessa, kommer man fram till knappt 2 000 fall.

Bruttoutgifterna för utkomststödet var enligt Institutet för hälsa och välfärds preliminära statistik över utkomststödet ca 615 miljoner euro år 2009, vilket är ca 90 miljoner euro (17 %) mer än år 2008. Utgifterna för det grundläggande utkomststödet, som staten ersätter kommunerna med 50 procent, uppgick till 551 miljoner euro. Enligt preliminär statistik fick 236 600 hushåll utkomststöd år 2009, vilket är ca 21 100 (9,8 %) mer än år 2008. Enligt preliminära uppgifter från kommunerna har antalet utkomststödstagare ytterligare stigit år 2010 då sysselsättningsläget försämrats.

3.2 Konsekvenser för socialvårdsklienterna

Det faktum att den prioriterade inkomsten lämnats obeaktad har enligt undersökningen som positiva effekter medfört en rättvisare behandling av utkomststöds klienterna, en skäligare nivå för utkomststödet för arbetande klienter samt i viss mån en ökning av den pådrivande effekten. Effekterna torde även i fortsättningen endast beröra en liten del av utkomststödstagarna, men de är av betydelse för dessa personer. Enpersonshushållen drar den största nyttan av den prioriterade inkomsten i och med att den beaktas hushållsvis. Eftersom ensamboende stödtagare i allmänhet är i en förhållandevis sämre ställning än andra stödtagargrupper, utjämnar fortsatt tillämpning av den prioriterade inkomsten då

utkomststöd beviljas utkomstskillnaderna mellan olika slags hushåll.

Sänkningen av grunddelen av utkomststödet och speciellt den övergripande planen för att främja förmågan att klara sig på egen hand är avsedda att befrämja den unga personens egen aktivitet och anpassning i samhället. Syftet är, att möjligheten till sänkning av grunddelen för en ung person som vägrat delta i utbildning eller som avbrutit sin skolgång aktiverar den unga personen att tillsammans med en socialarbetare och arbetskraftsmyndigheterna reda ut den unga personens egen livssituation och utarbeta en målriktad plan för att förbättra den unga personens livskompetens.

3.3 Könsrelaterade konsekvenser

Trots att det totala antalet utkomststödstagare minskade år 2008, ökade antalet stödtagare som erhållit utkomststöd under en längre tid med knappt 3,0 % och var år 2008 ca 57 900 enligt statistik från Institutet för hälsa och välfärd. Bland dem som länge erhållit utkomststöd finns en överrepresentation av ensamboende personer, ensamförsörjare, personer som är nära pensionsåldern och arbetslösa. Den största gruppen utkomststödstagare utgörs av enpersonshushåll, och denna grupp har ökat i storlek. Av stödtagarna var 92 100 (43 %) ensamboende män och 60 700 (28 %) ensamboende kvinnor, vilket innebär att antalet ensamboende sammanlagt uppgick till 152 800 (71 %). T.ex. år 1995 var 63 procent av alla stödtagare ensamboende personer. Ensamboende personer utgör den största gruppen bland utkomststödstagarna och deras andel av de ensamboende bland hela befolkningen var 20,3 procent år 2008.

Av stödtagarna var 15 600 (7,3 %) barnlösa par. Bland stödtagarna fanns vidare ca 27 300 ensamförsörjarfamiljer, vilket motsvarar ca 12,7 procent av stödtagarna, och 19 800 (9,2 %) övriga barnfamiljer. I 92 procent av ensamförsörjarfamiljerna var vårdnadshavaren en kvinna.

Andelen familjer med en försörjare har från år 1996 till år 2008 vuxit från 10 till 12 procent av stödtagarna. Ensamförsörjare ser ut att vara den ekonomiskt sett mest sårbara

gruppen. Av alla ensamförsörjarfamiljer fick 23 procent utkomststöd år 2008, medan utkomststöd betalades i snitt till 7,4 procent av alla hushåll.

Enligt den undersökning som utfördes angående försöket med prioriterad förvärvsinkomst har försöket i synnerhet gynnat ensamförsörjande kvinnor och uppmuntrat dem att skaffa sig förvärvsinkomster. Dessutom kan man konstatera att det bland utkomststödstagarna är mycket allmänare att ensamma kvinnor skaffar sig arbetsinkomster än att ensamma män gör det.

Det finns inte information om könsfördelningen för de personer som erhållit utkomststöd och som vägrat delta i utbildning eller som avbrutit sin utbildning. Riktgivande torde ändå vara att drygt 60 % av de personer som getts ett nekande arbetskraftspolitiskt utlåtande med den motivering som avses här enligt arbetsförmedlingsstatistiken är män.

4 Beredningen av propositionen

Propositionen har beretts vid social- och hälsovårdsministeriet utifrån SATA-kommitténs förslag. Ärendet har behandlats i delegationen för kommunal ekonomi och kommunalförvaltning på det sätt som förutsätts i 8 § i kommunallagen (365/1995).

5 Samband med andra propositioner

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2011 och avses bli behandlad i samband med den.

6 Ikraftträdande

Lagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2011. Bestämmelsen i 11 § 3 mom. ska enligt förslaget tillämpas till utgången av 2014. Lagen om utkomststöd överensstämmer för den här delen för närvarande med den föreslagna ändringen, vilket innebär att ändringen inte påverkar den behandling av ärenden som pågår vid årsskiftet 2010—2011.

7 Samband med grundlagen och lagstiftningsordning

Utkomststöd enligt lagen om utkomststöd är en central förmån genom vilken man strävar efter att på lagstiftningsnivå garantera den trygghet som behövs för ett människovärdigt liv som avses i 19 § 1 mom. i grundlagen. Grundlagsutskottet har behandlat förhållandet mellan utkomststödet och 19 § 1 mom. i grundlagen när lagen om utkomststöd stiftades (GrUU 31/1997 rd). Utskottet har ansett att en sänkning av grunddelen enligt 10 § i lagen om utkomststöd i princip inte strider mot 19 § 1 mom. i grundlagen, förut-

satt att sänkningen inte är oskälig. Med detta förslag tillfogas utkomststödslagen avbrytande av skolning eller vägran av utbildning som grund för sänkning av utkomststödet. Nedsättning av grunddelen förutsätter att det inte är oskäligt och att det upprättas en sådan handlingsplan som avses i 10 § 2 mom., för att främja den ungas förmåga att klara sig på egen hand.

Med stöd av vad som anförts ovan torde lagförslagen kunna behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

Lagförslag

Lag

om ändring av 10 § och temporär ändring av 11 § i lagen om utkomststöd

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om utkomststöd (1412/1997) 10 § 1 mom. 1 punkten och
fogas till 11 § temporärt ett nytt 3 mom. som följer:

10 §

Sänkt grunddel

Grunddelens belopp kan sänkas med högst 20 procent i fråga om en person vars behov av utkomststöd föranleds av att

1) personen utan grundad anledning har vägrat att ta emot ett arbete som erbjudits honom eller henne individuellt och bevisligen eller att delta i en sådan arbetskraftspolitisk åtgärd som under en skälig tid skulle trygga hans eller hennes försörjning eller om han eller hon genom sin försummelse har föranlett att arbete eller en arbetskraftspolitisk åtgärd inte har kunnat erbjudas, eller av att en person som uppnått myndighetsåldern men inte fyllt 25 år och som saknar yrkesutbildning har avbrutit eller vägrat delta i ut-

bildning så att han eller hon enligt 8 kap. 2 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa inte är berättigad till arbetslöshetsförmån,

11 §

Inkomster som ska beaktas

Som inkomster beaktas inte, utöver det som föreskrivs i 2 mom., minst 20 procent av förvärvsinkomsterna, dock högst 150 euro per månad.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2011. Bestämmelsen i 11 § 3 mom. gäller till utgången av 2014.

Helsingfors den 10 september 2010

Republikens President

TARJA HALONEN

Omsorgsminister *Paula Risikko*

Lag**om ändring av 10 § och temporär ändring av 11 § i lagen om utkomststöd**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om utkomststöd (1412/1997) 10 § 1 mom. 1 punkten och
fogas till 11 § temporärt ett nytt 3 mom. som följer:

*Gällande lydelse**Föreslagen lydelse*

10 §

10 §

*Sänkt grunddel**Sänkt grunddel*

Grunddelens belopp kan sänkas med högst 20 procent i fråga om en person vars behov av utkomststöd föranleds av att

1) personen utan grundad anledning har vägrat att ta emot ett arbete som erbjudits honom eller henne individuellt och bevisligen eller att delta i en sådan arbetskraftspolitisk åtgärd som under en skälig tid skulle trygga hans eller hennes försörjning eller om han eller hon genom sin försummelse har föranlett att arbete eller en arbetskraftspolitisk åtgärd inte har kunnat erbjudas.

Grunddelens belopp kan sänkas med högst 20 procent i fråga om en person vars behov av utkomststöd föranleds av att

1) personen utan grundad anledning har vägrat att ta emot ett arbete som erbjudits honom eller henne individuellt och bevisligen eller att delta i en sådan arbetskraftspolitisk åtgärd som under en skälig tid skulle trygga hans eller hennes försörjning eller om han eller hon genom sin försummelse har föranlett att arbete eller en arbetskraftspolitisk åtgärd inte har kunnat erbjudas, *eller av att en person som uppnått myndighetsåldern men inte fyllt 25 år och som saknar yrkesutbildning har avbrutit eller vägrat delta i utbildning så att han eller hon enligt 8 kap. 2 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa inte är berättigad till arbetslöshetsförmån,*

11 §

11 §

*Inkomster som ska beaktas**Inkomster som ska beaktas*

(Som inkomster beaktas inte, utöver det som föreskrivs i 2 mom., minst 20 procent av förvärsinkomsterna, dock högst 150 euro per månad.)

Som inkomster beaktas inte, utöver det som föreskrivs i 2 mom., minst 20 procent av förvärsinkomsterna, dock högst 150 euro per månad.

Gällande lydelse

RP 138/2010 rd

11

Föreslagen lydelse

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2011. Bestämmelsern i 11 § 3 mom. gäller till utgången av 2014.
